

Les

Bedankt voor het downloaden van dit artikel.
De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

nt2@uitgeverijboom.nl
redactie@tijdschriftles.nl

Hoe pakken de isk's dat aan?

Loopbaanoriëntatie en –begeleiding (LOB) in Internationale Schakelklassen

Om jonge nieuwkomers optimaal voor te bereiden op hun toekomst na de Internationale Schakelklas (isk) krijgen de leerlingen naast Nt2 ook loopbaanbegeleiding. Hoe richten de verschillende isk's dit in? Hoe gaan ze om met de nog beperkte taalvaardigheid van de leerlingen? Welk materiaal zetten ze in? Er leven nogal wat vragen over loopbaan oriëntatie en begeleiding voor Nieuwkomers. Afgelopen najaar deed Lynn Rood, tijdens haar stageperiode bij de CED-groep, onderzoek naar de invulling en de organisatie hiervan op verschillende isk's. Uit het onderzoek kwamen enkele succesvolle LOB-aanpakken van isk's naar voren.

Vernieuwingen: leerlijnen en loopbaancompetenties

In het voorjaar van 2016 zijn de ontwikkelde leerlijnen voor isk's gepresenteerd op de conferentie van LOWAN. LOWAN is de landelijke organisatie in Nederland die scholen ondersteunt die het eerste onderwijs aan nieuwkomers tussen 12 en 18 jaar verzorgen.

De leerlijnen ondersteunen de begeleiding van nieuwkomers en zijn gericht op specifieke uitstroomprofielen, zoals praktijkonderwijs, mbo1 of 2 of mavo. Hier aan zijn Nt2-streefdoelen gekoppeld.

In de leerlijnen wordt tevens het ideale vakkenpakket voor de verschillende uitstroomniveaus gegeven. Een van de vakken in dit vakkenpakket is loopbaanoriëntatie en –begeleiding (LOB). Het is een van de vakken die wordt aanbevolen tijdens het schakeljaar, waarin leerlingen gaan uitstromen.

Naast deze nieuwe leerlijnen voor de isk heeft er in de loopbaan oriëntatie en begeleiding (LOB) ook een wezenlijke verandering plaatsgevonden. Ten eerste krijgen alle leerlingen in het voortgezet onderwijs nu vanaf het eerste leerjaar te maken met LOB. Was dit vak vroeger enkel gericht op het kiezen van een beroep en een

vervolgopleiding, nu is de inhoud opgebouwd rondom vijf loopbaancompetenties:

- kwaliteitenreflectie: wie ben ik, wat kan ik?
- motievenreflectie: wat wil ik, wat drijft mij?
- werkexploratie: welk werk past bij mij? Wat wil ik worden?
- loopbaansturing: hoe kom ik waar ik wezen wil?
- netwerken: wie kan mij daarbij helpen?

Aan de hand van de vijf competenties werken leerlingen aan een portfolio.

Deze twee vernieuwingen waren de aanleiding om te onderzoeken hoe de isk's de loopbaanbegeleiding inrichten, welke behoefte er leeft, en wat succesvolle aanpakken zijn. Hoe bereiden zij de leerling het beste voor op de toekomst? Welke aanpak gebruiken zij om de isk-leerlingen zo goed mogelijk te begeleiden? Welke materialen zetten ze in? Tegen welke uitdagingen lopen ze aan?

Werkwijze onderzoek

Om bovenstaande vragen te beantwoorden is er een vragenlijst verstuurd naar alle Nederlandse isk's. De vragenlijst is verspreid via het adresbestand van de LOWAN. Respondenten konden de vragenlijst retourneren per e-mail. In totaal hebben 26 van de 113 benaderde scholen een ingevulde vragenlijst geretour-

Er wordt op alle isk's pas aandacht aan LOB besteed in de uitstroomklas

neerd. Zeven locaties gaven aan niet mee te willen/kunnen werken aan het onderzoek. Dit is voor een mailing een goede respons. Naar aanleiding van de antwoorden zijn er vervolgens met docenten van tien isk's verdiepende interviews gevoerd.

LOB op isk's: aanpakken en uitdagingen

Uit de resultaten blijkt dat de leerlijnen isk goed hun weg vinden naar de praktijk. Dit is nog niet het geval met de bekendheid van de vijf loopbaancompetenties. Op het gebied van LOB zijn er grote verschillen tussen de isk scholen. Sommige zijn nog erg aan het zoeken naar informatie en aan het worstelen met de organisatie, andere hebben al een goed lopend traject op poten gezet. Enkele isk's denken na over de inzet van een loopbaanportfolio.

Er wordt op alle isk's pas aandacht aan LOB besteed in de uitstroomklas. Dit is vaak het tweede jaar van de periode op de isk. Op dat moment ligt het Nt2-niveau hoog genoeg om de stof te begrijpen. Niet elke isk plaatst LOB apart op het lesrooster. LOB kan ook plaatsvinden in de mentorles of tijdens andere vakken. Het lijkt erop dat kleine isk's vaker kiezen om elke leerling individueel te begeleiden in het LOB-traject, in plaats van het als vak in te roosteren. Met individuele begeleiding kan ook makkelijker in-

gespeeld worden op de grote niveauverschillen tussen de leerlingen.

De grote isk's bieden LOB-lessen aan groepen. Zij kunnen immers meer homogene groepen samenstellen.

Het vinden van bruikbare materialen is een uitdaging.

De gebruikte materialen in de LOB-les zijn vaak geschreven voor leerlingen van het reguliere vo, of voor volwassenen. Deze worden verzameld uit diverse methodes of van internet. De oefeningen sluiten niet goed aan bij het taalniveau en de achtergrond van de leerlingen. Docenten passen vaak zelf het materiaal aan het taalniveau van de leerlingen aan.

Een andere uitdaging is dat in het beschikbare lesmateriaal geen rekening gehouden met de beperkte doorstroommogelijkheden van isk-leerlingen. Leerlingen van 16 jaar en ouder hebben vaak als enige perspectief een mbo1-opleiding. De ambities van de leerlingen liggen vaak hoger dan de mogelijkheden. Dit is behoorlijk frustrerend voor zowel de leerlingen als voor de docenten. Hoe kun je dan toch op een stimulerende manier loopbaangesprekken voeren? Hoe leg je dit uit aan de ouders? Hoe kun je ouders meenemen in het oriëntatieproces van de leerling?

Vijf tips voor een succesvol LOB traject

Naast uitdagingen zijn er ook successen. Aan alle isk's is gevraagd wat zij als succesfactor zien van hun eigen LOB-aanpak. Deze vele succesfactoren waren, net als alle LOB-aanpakken, verschillend per school. Bijna alle scholen noemden de betrokkenheid en inzet van docenten en begeleiders als grootste succesfactor. Daarnaast komen er vijf tips naar voren voor een succesvol traject:

1. Gebruik materiaal uit het vervolgonderwijs

Veel isk's laten leerlingen die doorstromen naar voortgezet onderwijs al werken met methodes voor talige vakken zoals biologie en geschiedenis, zoals bij de isk in Emmeloord. De oudere leerlingen krijgen keuzevakken aangeboden die aansluiten op vakken van het mbo. De leerlingen weten zo beter wat er van hen wordt verwacht na de uitstroom en maken ze kennis met de benodigde woordenschat. Wanneer isk en mbo/vo voldoende samenwerken, kan er eenvoudig materiaal worden uitgewisseld. Om voor het vak LOB een doorlopende lijn naar het vervolgonderwijs te realiseren is het goed de leerling te laten werken met (delen uit het) LOB-materiaal van de vervolgopleiding. Ook zou met het zelfde portfoliosysteem kunnen worden gewerkt.

2. Organiseer stages

15 van de 26 isk's organiseren meeloopdagen en/of stages voor de leerlingen. Het organiseren van een stage kost vaak veel tijd, maar wordt gezien als essentieel. Als een isk deel uitmaakt van een grotere school, zijn er eenvoudigere mogelijkheden tot samenwerking. De isk's kunnen bijvoorbeeld gebruik maken van het stagebureau van aangesloten school. Zo gebeurt het onder andere bij de isk van MCO Amsterdam: leerlingen leren veel van een stageplek die aansluit op de interesses. Ze leren een werkplek kennen en leren al doende veel Nederlands.

Ook meeloopdagen in vervolgoopleidingen zijn een vorm van stage. Dit is niet alleen nuttig voor leerlingen die doorstromen naar mbo, maar vooral ook voor leerlingen die doorstromen naar voortgezet onderwijs.

Loopbaan-competenties	Indicatoren
Kwaliteiten-reflectie	Ik weet waar ik goed en minder goed in ben.
	Ik weet welke kwaliteiten ik kan inzetten voor het beroep wat ik wil gaan doen.
	Ik kan de ontwikkeling van mijn beroepscompetenties en mijn talenten in verband brengen met eerdere ervaringen in mijn leven en met beelden/inzichten over mijn toekomstige studie- en arbeidsloopbaan, c.q. levensloop.
Motievenreflectie	Ik kan aangeven wat ik leuk en interessant vind aan mijn opleiding.
	Ik weet wat mijn werkwaarden zijn.
	Ik kan verband leggen tussen eerder ervaringen in mijn leven en mijn waarden.
Werkexploratie	Ik kan verband leggen tussen beroepsdilemma's en mijn waarden.
	Ik heb een beeld van de inhoud van het werk waarvoor ik leer.
	Ik weet welke beroepscompetenties nodig zijn in het werk waarvoor ik leer.
	Ik weet welke leeractiviteiten ik moet ondernemen om die beroepscompetenties te kunnen ontwikkelen.
	Ik kan de organisatiecultuur van een bedrijf onderzoeken.
	Ik ben op de hoogte van de ontwikkelingen in het werkveld.
	Ik kan ontwikkelingen en cultuur in verband brengen met mijn kwaliteiten en motieven.
Ik weet wat de actuele beroepsdilemma's zijn in het werk waarvoor ik leer.	
Loopbaansturing	Ik kan doelen stellen voor mijn studieloopbaan.
	Ik baseer keuzes in mijn leerproces op mijn kwaliteiten en waarden, en op mijn toekomstwensen.
	Ik organiseer de begeleiding die ik nodig heb om mijn leerproces te sturen.
	Ik stem mijn mogelijkheden en (ontwikkel)wensen af op de specifieke situatie van de stage/werkorganisatie en/of arbeidsmarkt.
	Ik toon mijn kwaliteiten en motieven in werk, stage en op de arbeidsmarkt.
Netwerken	Ik beschik over een netwerk van mensen die mij kunnen helpen bij mijn (studie)loopbaan.
	Ik onderhoud mijn netwerk en breid het uit.
	Ik kan iets betekenen voor mensen in mijn netwerk.

Loopbaancompetenties platform beroepsonderwijs

3. Themaweek

Voor scholen waar het organiseren van stages nog niet haalbaar is, is een themaweek een goed begin. Op de isk in Apeldoorn is de themaweek 'beroepen' een succes. Tijdens deze themaweek bezoeken leerlingen een aantal arbeidsplekken. Op deze manier krijgen zij inzicht in mogelijke beroepen. Leerlingen verdiepen zich meer in een bepaald beroep op mbo-niveau. De interesse in meer 'haalbare' beroepen kan zo vergroten. Dit kan ook door gastsprekers

uit te nodigen, zoals een aantal isk's al doen.

4. Loopbaandossier

De isk in Arnhem laat de leerlingen in de uitstroomklas een dossier bijhouden voor LOB. Als de leerlingen verder zijn met het dossier, presenteren zij klassikaal hun eigen loopbaanperspectief. 'Het bouwen aan eigen loopbaanperspectief en het presenteren hiervan, geeft de leerling meer zelfvertrouwen' vertelt de uitstroombegeleidster.

De isk in Leiden laat de leerlingen een dossier bijhouden tijdens het lopen van de stage. De leerlingen stellen doelen op en reflecteren op hun persoonlijke ontwikkeling. De competenties van een leerling worden met een dossier beter in kaart gebracht en de ontwikkeling van de verschillende leerlingen kan beter worden gevolgd.

5. Terugkomdag

De isk in Eindhoven organiseert een terugkommiddag voor de uitgestroomde leerlingen. Leerlingen en de school worden zo weer informeel met elkaar in contact gebracht. Ze vragen de leerlingen om feedback te geven op het programma dat ze gevolgd hebben. Wat kunnen we beter doen en wat was goed? Deze feedback draagt tevens bij aan de ontwikkeling van LOB-aanpak.

Lynn Rood

met medewerking van Marijke Bakker

Lynn Rood is masterstudent Toegepaste Taalwetenschappen aan de VU Amsterdam en stagiaire bij CED in Rotterdam.

Marijke Bakker werkt bij de afdeling vo/mbo van de CED-groep. Ze begeleidt onder andere isk's bij taalontwikkeling, vakoverstijgend werken, invulling van doorlopende leerlijnen en de invulling van LOB. Op de LOWAN-studiedag van 10 april 2017 geeft Marijke Bakker een workshop over LOB op de isk.

Bronnen

PROJECT LOWAN-ITTA LEERLIJNEN
EERSTE OPVANG NIEUWKOMERS VO
www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/leerlijnen/

Meijers, Kuijpers en Bakker (2006),
OVER LEERLOOPBANEN EN LOOPBAANLEREN, LOOPBAANCOMPETENTIES IN HET (V)MBO. Het Platform Beroepsonderwijs

Meer informatie

Scholen die het stageverslag van Lynn Rood willen ontvangen, of meer informatie willen kunnen contact opnemen met Marijke.bakker@ced-groep.nl.

Gebruik materiaal uit het vervolgonderwijs en organiseer stages